

Å falle mellom to stoler

En petit av Per Dahl

Uttrykket 'å falle mellom to stoler' brukes som beskrivelse og begrunnelse i omtalen av (historiske) hendelser. Denne kombinasjonen er forførende i den forstand at den fjerner skillet mellom identifikasjon av hendelsens elementer (tegn og symboler) og interpretasjon av hva hendelsen er uttrykk for. Dermed blir vi forført inn i fortellerens diskurs uten mulighet til kritisk analyse av elementene i kommunikasjonen. En opprinnelse til uttrykket kan skimtes i en konkret situasjon hvor en person faller bakover fordi det mangler en stol. Hva slags stoler er det snakk om? Det er mest sannsynlig at det gjelder stoler rundt et middagsbord eller en rekke av pinnestoler, ikke en samling lenestoler, for det er noe høytidelig og seriøst knyttet til dette uttrykket, og lenestoler forbindes med å kunne slenge seg ned i en avslappet situasjon. Det å falle bakover indikerer at det som ligger foran (f.eks. middagsmaten) blir uoppnåelig ettersom du faller mellom to stoler. Dette er mer alvorlig enn et tilbakeskritt, for i den situasjonen vil du fortsatt kunne se hva som tilbys deg, men når du faller mellom to stoler mister du tilgangen til den oversikten. I det hele vil det å falle mellom to stoler medføre en retrett (falle bakover) i forhold til dine fremtidsutsikter. I den betydningen brukes uttrykket metaforisk i en rekke situasjoner, hvor hva som er stolene blir abstrahert til mellommenneskelige relasjoner og konstruksjoner/institusjoner. Når noe faller mellom to stoler, kan det være svært alvorlig for vår forståelse av situasjonen.

I musikkhistorien vil vi kunne finne mange eksempler på at komponister faller mellom to stoler, men det er ofte stoler som er satt opp etter komponistenes levetid.

Seriøsiteten i uttrykket gir seg også utslag i avledete uttrykk som 'stol på meg' hvor poenget er å understreke ens egen seriøsitet og moralske overblikk; i nyere tid omtalt som at personen er 'hel ved'. Det er et uttrykk som delvis kolliderer med forestillingen om at stolene kan være pinnestoler. Av og til oppdages det at personer som en antok var 'hel ved' er pingler. Det er også en forbindelse til stolverdenen i tilknytning til verbet 'å falle'. Bli det et stort fall på børsen er det snakk om et krakk, og selv om 'krakk' i denne sammenheng er intetkjønn mens sitteanordningen 'krakk' er hankjønn, så vil lyden av ordet kunne gi assosiasjoner sitteanordningen, ikke minst fordi aksjemeglere ikke oppfattes som særlig seriøse (de valg/investeringer de gjør baserer seg så mye følelser og fornemmelser). Og en krakk er en sitteanordning uten klar retning (den er uten rygg/ryggdekning) og illustrerer en vinglete posisjon, men med rike valgmuligheter. Krakken er den pragmatiske løsningen når stolens rigide struktureringsiver synes å ta overhånd.

Når uttrykket brukes i overført betydning, kan de to stolene representere svært ulike deler av vår virkelighet. I den overførte betydningen forlater vi forestillingen

om stolene som konkrete objekter og setter søkelys på opplevelsesmessige relasjoner i den paradigmatisk virkelighet vi lever i. Dermed kan det bli at vi leser historiske hendelser ut fra vår posisjon og ikke ut fra progresjonen i den aktuelle samtiden. Hvem visste at de levde i Middelalderen eller mellomkrigstiden? Først i Romantikken ble Middelalderen interessant (ikke bare som et tusenårig mørke i Europas utvikling mellom antikken og renessansen) og mellomkrigstiden ble først et mulig begrep når andre verdenskrig var et faktum.

For å kunne ta inn over seg metaforen må det allerede være en forbindelse mellom situasjonen og billedbruken som gjør det mulig å godta bildet som relevant i situasjonen. Eller sagt på en annen måte, for at vi skal godta en lydpåvirkning som musikk, må det allerede være en generell forståelse (paradigme) som tilsier at slike lyder inngår i vårt begrep musikk. Når vi går mer i detalj i vår musikkopplevelse og begynner å karakterisere musikk ut fra sjanger og stil, vil vi kunne oppleve at en fremføring faller mellom to stoler i betydningen to stiler eller to sjangere. Da er inntrykket at det musikalske uttrykket ikke har en klar (stilren) fremdrift (det faller mellom to stoler) og utførelsen mangler retning. Vi kan ikke stole på den aktuelle bruken av virkemidler; det blir et krakk i forhold til vår forventning til fremføringen og fremføringen fremstår som en krøkkete krakk.